دەقی سیمنارەکەی بەڕێز بێری وایسلیدەر

دەنگەکان لە درێژەی کارە ڕۆشنبیرێکانیدا هەستا بە ڕێکخستنی سیمنارێک بە زمانی ئینگلیزی بۆ سیاسەتمەداری سۆشیالیست بێری وایسلیدەر
لەژێر سەردێڕی جێگاو ڕێگای سیاسەت لە کەنەدا
ڕۆژی یەکشەممە 09/04/2017

ئەمەی خوارەوە دەقیقسەوباسەکانیەتی لەگەڵ بەشداری ئامادەبووواندا......

ئەنفال … ن□ بەز سەمەد

ئەنفال پرۆسەی جینۆسایدی کوردە. هەوڵێکە بۆ قڕکردن، سڕینەوە و دیارنەهێشتنی کورد و فڕێدانی بۆ دەرەوەی بوون و ژیان. واتا ئەنفال سڕینەوەی ئۆنتۆلۆگیی کوردە. کوشتن لە جینۆساید (ئەنفال)دا کوشتنێکی بەرنامە بۆ داڕێژراو و سیستەماتیکە. واتا پێشتر ئامانج، مەبەست، مێتۆد و ڕێگەکانی جێبەجێکردنی دانراون و زانراون. هەروەها کوشتن لە جینۆساید (ئەنفال)دا دوو کوشتنە لە یەک کاتدا: کوشتنێك وەک تاک، کوشتنێک وەک کۆ (گروپی نەتەوەیی، ئاینی، ئێتنیکی، هتاد)، ئەم دوو کوشتنە لە پەیوەندییەکی نێویەکیدان، کۆ وەک کەس بەرجەستەدەکرێ و دەکوژرێ، تاک وەک ئەندامی گروپێک، لەبەر ئەوەی هەڵگری ئایدێنتیتێی (شوناسی) ئەو گروپەیە دەکوژرێ.

یەکەم هەنگاوی جینۆساید لە تیۆری (ئیدیۆلۆگی) یەوە سەرچاوەدەگرێ، سەرەتا شوناس و ئیدێنتیتێیەکی دیاریکراوی نائارەزوومەندانە دەبەخشرێ بەو گروپەی کە جینۆساید دەکرێ. پاشان بەڕێی پڕۆسەی نامرۆڤاندنەوە ئەندامانی گروپە دیاریکراوەکە لە مرۆڤبوون دەخرێن. لێرەوە جینۆسایدکار ڕەوایەتی بۆ کوشتن و جینۆسایدکردنی ئەو گروپە دیاریکراوە دەباتن□و□.

بەعس پێش ئەنفال لە ڕووی تیۆری (ئیدیۆلۆگی)یەوە کورد وەک دوژمن دیاری دەکا و شوناسێکی تایبەتی پێدەدا، وەک ناعەرەبێک. پاشان بەهۆی پرۆسەی نامرۆڤاندنەوە کورد لە مرۆڤبوون دەخا و ئینجا ڕەوایەتی بە کوشتن و جینۆساید (ئەنفال)کردنی دەدا.

بە تێگەیشتن لە ئەنفال و هۆکارەکانی ڕوودانی گەرەکە لە ئیدیۆلۆگیی بەعسیزم و ڕەگ و ڕیشەکانی تێبگەین. هەروەها لە کەسێتی سەدام حوسێن وەک سەرۆکی حیزبی بەعس تێبگەین. هاوکات لە مێژوو و چۆنیەتی دروستبوونی دەوڵەتی عێراق تێبگەین. گەرەکە لە دەوڵەت_نەتەوە، ناسیۆنالیزم و مۆدێرنە و پەیوەندیان بە جینۆسایدەوە و چۆن بەعس توانیویەتی سوود لەوانە وەربگرێ بۆ ئەنفالکردنی کورد تێبگەین.

بەعس بە فەرماندن و شێوەدان بە خۆی و ئیدیۆلۆگییەکەی سوودی لە چەند سەرچاوەیەک وەرگرتووە. بەعس سوودی لە ئیدیۆلۆگیی تۆتالیتاریانیزم، نازیزم، و ستالینیزم وەرگرتووە. ئەمانەی لەگەڵ ترادیسیۆنی خێڵەکی و مێنتاڵێتی پیاوسالاری عەرەبی گونجاندووە. واتا لەگەڵ باروودۆخی سۆسیۆ_کولتووریی ناوچەی جیۆگرافیی نیمچە دوورگەی عەرەبی گونجاندوویەتی. هاوکات سوودی لە ئاینی ئیسلام وەرگرتووە بەتایبەتی لە ڕەوتی سونی. لێرەوە ناسیۆنالیزمێکی توندڕەوی پانعەرەبی هەناوەتەگۆڕێ، کە هەر لە سەرەتاوە لەسەر بنەمای سڕینەوەی ئەویدی (ناعەرەب) دامەزراوە.

ئەمەی کورد تاکو ئێستا تێگەیشتن و ئاگاییەکی تەواومان لەمەڕ ئەنفال نییە. بەڵێ تاکو ئێستا ئەنفال بەردەوامە و نەمان توانیوە دۆخی ئەنفال تێبپەڕێنین. واتا ئەنفال پچڕانێکی لە ژیان و مێژووی ئێمەدا دروستنەکردووە. ئێمە نەمان توانیوە بچینە قۆناغی پاش_ئەنفال. تاکو ئێستا ئەنفال قۆناغی شین، کەوزانەوە، حیکایەت و گێڕانەوەی زارەکی تێنەپەڕاندووە. ئەنفال نەبووە بە پرسیار لەلامان، بە ئەوەی لێی بهزرین: داخۆ ئەنفال چییە؟ بۆچی ڕوویدا؟
لە ڕووداوی تراژیدی، جینۆساید و شکستی وەها گەورەی وەک ئەنفالدا دوو ئەگەر هەن: یەکەم، ئەو نەتەوەیە یان گروپەی جینۆساید دەکرێ و ڕووبەڕووی قڕکردن دەبێتەوە بە تەواوی شکست دەهێنێ، لاواز دەبێ و لەناودەچێ. یان (ئەگەری دووەم)، ئەو نەتەوەیە هەڵدەستێتەوە، سەرلەنوێ خۆی بونیاددەنێتەوە، بە هێز و گوڕوتینێکی گەورەترەوە دێتەوە نێو مێژوو، بوون و ژیان. واتا ئەو جینۆسایدە نەک هەر لەناوی نابات بەڵکو بەهێزتری دەکا، وەک: جوولەکەکان.

ئەمەی کورد پتر لەسەر ئەگەری یەکەم ئیشمان کردووە، هەرچەندە بەعس

لە ئەنفالدا نەیتوانی بەتەواوی کورد لەناوبەرێ. سەرەڕای ئەوەی دوای ئەنفال هەوڵی هەستانەوە و خۆبونیادنانەوە لەلای کورد هەبووە بەتایبەتی لە ڕاپەڕین و کۆڕەودا، بەڵام هەر زوو ئەو هەوڵانە بێئەنجام بوون، ئاخر دواتر کورد دەستی کرد بە جەنگی ناوخۆ و لاوازکردن و لەناوبردنی خۆی. واتا ئەوەی بەعس لە ئەنفالدا بۆی نەهاتەدی دەسەڵاتی کوردی و ئێمەی کورد خۆمان بەمان هێنایەدی و ئیشەکەمان بە تەواو کرد. لە کاتێکدا، ئەنفال ئەو شیمانەیەی لەخۆیدا هەڵگرتبوو کە ئێمە بەڕێی ئەوەوە بەهێزتربین و بتوانین بوون و ئەنتەلەگیی خۆمان بسەلمێنین و لەو ڕێگەیەوە بێینە نێو مێژووەوە و دەوڵەتی سەربەخۆی خۆمان دابمەزرێنین.

ئەنفال تاکو ئێستا نەبووە بە ئاگایی، مەعریفە و زانین لەنێو کۆئاگایی و یادەوەری کورددا. بۆیە گەرەکە ئەنفال بکرێ بە دیسکورزێکی مەعریفی و ئۆبژێکتێکی زانستی، ئەمەش بەڕێی لێکۆڵینەوە، توێژینەوە، ئەرشیفکردن، دۆکۆمێنتکردنی ئەنفالەوە دەکرێ. بەداخەوە تاکو ئێستا کەمتر بەشێوەیەکی زانستی، ئەکادیمی، دامەزراوەیی و بە گروپ ئیش لەمەڕ ئەنفال کراوە، بەڵکو پتر هەوڵە و ئیشی تاکە کەسی کراون. واتا تاکو ئێستا لەلای ئێمەی کورد ئەنفال نەبۆتە هۆی بەرهەمهێنانی مەعریفە، دەقی ئەدەبی باڵا، فیلمی سینەمایی، تابلۆی هونەری و ئیشی هونەری باڵا بەتایبەتی لەسەر ئاستی گلۆبال بتوانێ ئەنفال بە جیهان بناسێنێ.

ڕۆژێکەم لە دادگا لەگەڵ نکۆڵیکارێکی هۆڵۆکۆست: لەبارەی فیلمی نکۆڵیکردن…

قسەکردن لەبارەی هۆڵۆکۆست ئاسان نییە، نەک تەنیا لەبەر گەورەیی جینۆسایدەکە، کە گومانی تێدا نییە، بەڵکو لەبەرئەوەی جوولەکەکان لە هەموو بوارێکاندا ئیشیان لەسەر کردووە. چەندین فیلم، شانۆ، نووسین (ڕۆمان، چیرۆک، لێکۆڵینەوە … هتد) سەبارەت بە هۆلۆکۆست هەن، تاکو ئێستاش بەردەوام سەرلەنوێ ئیشی تازە لەبارەیەوە دەکرێ.

جوولەکەکان وەک گەلێکی زیندوو، ئەو ستەمکاری و جینۆسایدەی بەسەریان هاتووە بە هەموو جیهانی دەناسێنن، نەک تەنیا نەوەکانی خۆیان کە لە دوای هۆلۆکۆستەوە هاتوونەتە ژیانەوە.
لێرەدا دەمەوێ سەبارەت بە فیلمی (Denial) قسە بکەم، کە فیلمێکی درامی، ژیاننامەییە، لە ٣٠ سەپتەمبەری ٢٠١٦ دا بڵاوبۆتەوە. ئەم فیلمە لە دەرهێنانی دەرهێنەری بەریتانی (Mick Jackson)، چیرۆکێکی ڕاستەقینەیە لەسەر کتێبی خانمە نووسەر و پرۆفیسۆری ئەمریکی-جوولەکە (Deborah Lipstadt) دێبرا لپستات، بەناوی (History on Trial: My Day in Court with a Holocaust Denier) کە ئەکتەری بەتوانا ((Rachel Weisz لە فیلمەکەدا ڕۆڵی ئەم خانمە دەگێڕێ.

دەستپێکی فیلمەکە زۆر بەهێزە کاتێک دێبرا وەک مامۆستا سەبارەت بەو خاڵانەی ڕەتکردنەوەی ڕوودانی هۆلۆکۆستی تێدا دەردەکەوێ وانە بە فێرخوازەکانی دەڵێتەوە. ئەمە یەکێکە لە بەهێزترین خاڵەکانی فیلمەکە. لەکاتێکدا هەموو ئەو خاڵانەی باسی دەکات لە دەیڤید ئارڤینگدا هەیە، ئەم کەسە بەریتانییە، مێژوونووسێکی سەربازی و سیاسییە بەتایبەت لەبارەی دووەم جەنگی جیهانی، ئەڵمانیای نازی و جەنگەکانی هیتلەر نووسیویەتی. یەکێکە لەوانەی ڕەتی دەکاتەوە کە هۆلۆکۆست ڕووی دابێ، یاخود ژووری خنکاندن بە گاز لە کامپی ئاوشویتس لە پۆڵەندا بوونی هەبوو بێت. ئارڤینگ یەکێکە لەو کەسانەی سەرسام و ستایشکاری هیتلەرە، لە کۆتاییدا تەنیا بەرگری و پاساو بۆ کارە لەناوبەرەکانی هیتلەر دەنیتەوە. ئەمانە گرنگن کە لە فیلمێکی مێژوویی ڕاستەقینەدا دەتوانرێ بەباشی بۆ لێڕوانەر کرۆک و جەوهەری فیلمەکە ڕوون بێت.

کتێبەکەی خاتوو دێبرا، کە تێیدا وەڵامی ئەو نکۆڵیکردن و ئینکاریکردنەی ئارڤینگی داوەتەوە لە کاتی بڵاوبوونەوە و قسەکردن لەسەری، ئارڤینگ بە پلانێکی بە ڕێکخراو ڕووبەڕووی دێبرا دەبێتەوە، بەڵام وەک دێبرا بڕیاری داوە کە دیبەیتی ئەو کەسانە ناکا کە ئینکاری ڕوودانی هۆلۆکۆست دەکەن، هیچ وەڵامێکی ناداتەوە ئەویش بە گاڵتەوە دەڵێ هەزار دۆلارم لە باخەڵە دەیدەم بەو کەسەی کە بەڵگە و دۆکۆمێنتێک نیشانی من بدات، بیسەلمێنێ هیتلەر فەرمانی کوشتنی جوولەکەی دەرکردووە! دێبرا دەڵێت من دیبەیتی تۆ ناکەم نە ئێستا، نە لێرە و نە لە هیچ شوێنیک. چونکە دێبرا ئەکادیمیانە لە ناو کتێبەکانیدا وەڵامی بە ئەمانە هەیە. ئەو پێی وایە کەسە ئازادە کە بۆچوونی هەبێت لەسەر هۆلۆکۆست نەک ڕەتیبکاتەوە، چونکە ئەمە

ڕووداوە و بەڵگە نەویستە و خۆ-ڕوون و ئاشکرایە. دوای ئەوە ئارڤینگ لە دادگای باڵای لەندەن سکاڵا دژی دەبرا، چاپخانە و بڵاوکاری کتێبەکە تۆماردەکات، لەبەرئەوەی گوایە دەبرا لە کتێبەکەیدا ئەوی وەک نکۆڵیکاری هۆڵۆکۆست ناساندووە، ئەمەش لە ڕوانگەی ئەوەوە ناوبانگی ئەو وەک مێژوونووسێک لەکەدار دەکات.

دەبرا پاش بیرکردنەوە و گوێگرتن لە وتارە نابەجێکانی ئارڤینگ کە بە نوێنازییەکان دەیدات، بڕیار دەدات لە دادگا ڕووبەڕووی ئارڤینگ ببێتەوە. لەبەرئەوە پەیوەندی بە پارێزەرەکەوە دەکات (ئەنتۆنی جولیەس) زۆر سەرکەتوو و بەتوانایە، هەروەها (ڕیچارد ڕامپتەن) وەک پارێزەری قسەکەر لە دادگا دیاری دەکرێ. تیمێکی یاسایی و لێکۆڵەرەوە لە کۆمەڵێک پارێزەر و پرۆفیسۆر پێک دێنن، ڕیچارد دەبێ بە سەرپەرشتیار و ڕێکخەری کەیسەکە. ئەو زۆر بە بەرپرسیارانەوە ئەرکەکەی جێبەجێ دەکات، کاتێک ئیش لەسەر کەیسەکە دەکات، هەست بەو دڵسۆزی و ئازارچێشتنەی دەکەی بە قوربانییەکانی هۆڵۆکۆست، ئەمەش بەرپرسیارێتی و قورسایی مۆراڵەی ڕیچارد بەرامبەر ئەو کارەساتە لە فیلمەکەدا نیشان دەدات. دیمەنەکان هێندە کاریگەرە کە لێڕوانەر هەست بە ئازارەکەی دەکات! من خۆم پێم وابوو ئەو کەسێکی لەدەست داوە یاخود بە شێوەیەک لە شێوەکان پەیوەندی بە هۆڵۆکۆستەوە هەیە. لە ڕاستیدا من وەک کوردێک لە مەم ڕووانی، چونکە لێرە تۆ دەبێ کەسێک لە دەست بدەی یان لە نزیکەوە پەیوەندیت بە جێنۆسایدەوە هەبێ ئینجا لەو غەم و ئازارە تێدەگەی کە لە ڕیچارددا بەدی دەکرێ. لای زۆربەی کورد ئەو ئاگایی و زانینە نییە بەرانبەر بەو جینۆسایدەی کە بەسەرماندا هاتووە، لێرە هەوڵەکان تاکە کەسین بۆیە دەرئەنجامی دڵخۆشکەریان نییە. ئێمە فێرنەکراوین کە چۆن ئەرکی مۆڕاڵیانەی خۆمان بەرانبەر بەو جێنۆسایدەی بەسەرمان هاتووە بەجێ بێنین. ئەمانە ئیشکردنی دەوڵەت، دەبێت لە پەروەردە و ئەکادیمیادا بخوێنرێت و لێکۆڵینەوەی لەبارەوە بکرێ، دەقی ئەدەبی باڵای لەبارەوە بنووسرێ، ئیشی هونەری لەسەر بکرێت، بەداخەوە ئەمە هێشتا لێرە وەک پێویست نییە.

دەبرا کەسێکی بە هەڵەشە و سۆزەکییە، ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کە ئەو جوولەکەیە، ئەم ڕووداوە (هۆڵۆکۆست) بۆ ئەو ئەوەندە هەقیقییە، ئەوەندە فاکتێکی بەهێزە نەشیاوی نکۆڵیکردنە، بۆ ئەو قورسە ئینکار بکرێ و لە دادگا بەرگری لەو ڕاستییە بکات. بۆیە بڕیارەکانی تیمەکەی بە قبوڵە ناکرێ، پێی وایە ئەوان نابێ ئارگۆمێنتی ئەوە بکەن کە گوایە دەبرا ڕاستی دەڵێ چونکە ڕاستی

بەڵگەی ناوێت، لەبەرئەوە تیمەکە بڕیار دەدەن کە دێبرا نا بێ لە دادگاییەکەدا قسە بکات، بەڵکو تەنیا ئامادە دەبێت. هەروەها ڕزگاربووانی هۆڵۆکۆستیش وەک شایەتحاڵ وتەیان لێوەرناگیرێ، چونکە لە لایەن ئارڤینگەوە ڕەنگە هێرش بکرێتە سەریان، سوکایەتیان پێبکرێ و شەرمەزار بکرێن. هەروەها لەبەرئەوەی ئەوان ئەزموونی هۆڵۆکۆستیان کردووە و ئەو ئازارەیان چەشتووە، لە ڕووی دەروونییەوە ڕەنگە بەرانبەر بە قسەکانی ئارڤینگ تووشی هەڵچوون ببن، ئاخر ئەوان لە لایەکەوە ئەزموونی تراوما (هەڵتەکانی دەروونی)یان کردووە و ئێستا لە قۆناغی پۆستراومادا دەژین، لە لایەکی دیکەشەوە ڕەنگە تووشی لە بیرچوونەوە ببن تەواوی ڕووداوەکانی هۆڵۆکۆستیان وەک خۆی بیرنەما بێ. ئەمانەش هەمووی دەبن بە بەڵگە بە دەست ئارڤینگەوە بۆ سەلماندنی قسەکانی خۆی. ئەمە ڕاستییەکی تر سەبارەت بە وردی ئیشکردنی تیمەکە دەردەخات، ئەوان دەیانەوێ لە دۆخی گێڕانەوەی زارەکی دەربچن، بەڵکو دەیانەوەی بەدواداچوون و لێکۆڵینەوە بۆ دۆکۆمێنتەکان بکەن، ب□ ئەوەی دژبێژی و نەسازییەکانی ئارڤینگ لە کتێبەکانیدا بدۆزنەوە و لە دادگاش دژبێژی قسەکانی بسەلمێنن.

لە دادگاییەکەدا دیبەیەتی ئەکادیمیانەی زۆر باشی تێدایە کاتێ دوو لایەنەکە بەرەو ڕووی یەکدی دەبنەوە. لەسەر با بەتی زۆر ورد و بەردەست ئیش دەکەن، ئەمەش دەرخەری ئەوەیە کە ئیشی بە تیم بۆ کەیسی جێنۆسایدا چ□ندە کاریگەر، لێهاتووانە و پڕ بەرهەمە، چەندەش پێویستە. من نامەوێ تووشی بەراوردکاری ببم بەڵام بۆ نا بێت ئێمە سوود لە ئەزموونی جوولەکە وەرگرین، چونکە هیچ کاتێک درەنگ نییە بۆ ئیشکردنی بە کۆمەڵ لەباری جێنوسایدی کورد.

ئامادەکارییەکان لەلایەن تیمەکەوە بۆ دادگاییەکە چەند ساڵێک دەخایەنێت، بەڵام خودی دادگاییەکردنەکە نزیکەی مانگێک درێژەی دەبێت، دواجار لە بەرژەوەندی دێبرا کۆتایی دێت. دادگا بڕیار دەدات ئارڤینگ بەگوێرەی ئایدۆلۆژیی خۆی، بەمەبەستەوە مێژووی شێواندووە و بەهەڵەی دابردووە، هەروەها ئارڤینگ وەک دژە جوولەکە و ڕەیسیست دەناسێنرێ. واتا سکاڵاکارەکە سەرکەوتوو نەبوو، بەڵکو بەرگریکارەکە سەرکەوت، ڕاستی و هەق بەو بوو. دێبرا لە کۆتا قسەکانیدا دەڵێ من پێش ئەوەی بێم بۆ لەندەن باوەڕم نەدەکرد کە دادگا شوێنیک بێت بۆ لێکۆڵینەوە و سەلماندنی هەقیقەتی مێژوویی. دێبرا هیچ قسەیەکی نەبوو بۆ ئارڤینگ، بەڵام ڕوو لە ڕزگاربووان و کوژراوەکان دەکات و پێیان دەڵێ ئێوە لە بیرنەکراون و یادتان

دەکرێتەوە، دەنگی ئازارەکانتان بیسترا. بۆ هیوایەی ئازارەکانی کوردیش بگەیەنرێ و ببیسترێ.

ئەدیب و نووسەرانی دژە سیستەمی تۆتالیتار و بەرهەمهێنانەوەی هەمان سیستەمی تۆتالیتار

ڕزگار عەلی

لەم گوتارەدا ئەوە دەردەخەین کە چۆن کایەی ئەدەب و نووسەرانمان ٢٥ ساڵە هەمان ئەو دەسەڵاتە بەرهەمدەهێنێتەوە کە دەسەڵاتی تۆتالیتار دەیەوێت، یان ئایا ئەدەب و نووسین چۆن دەچێتە خزمەتی دەسەڵاتی تۆتالیتارەوە. ئێمە لەم گوتارەدا کایەی ئەدەب و نووسەرانی ٢٥ ساڵەی ڕابردوو وەردەگیرن، بە تایبەت لەناو ئەدەب و نووسەران هەردوو ژانی (ڕۆمان و شیعر)، ئایا ئەدەب و نووسەران لە کۆڕی بەرهەمهێنانەوەی دەسەڵاتی دەسەڵاتی تۆتالیتارە؟ ئایا دەسەڵاتی تۆتالیتار چۆن کایەی ئەدەب و نووسەران دەکاتە کایەی خۆی هاوشێوەی دەزگاکانی تری دەسەڵاتێکی ستەمکار؟ ئایا دەسەڵاتی تۆتالیتار چۆن نووسەران و خیتابەکانیان لەناو دەزگا (درۆینەکان) جێگە دەکاتەوە.

لە ماوەی ڕابردوودا یەکێک لەو جیاکارانەی نێوان سیستەمی تۆتالیتار و سیستەمی دیکتاتۆریەت کردممان ئەوەبوو، دەسەڵاتی تۆتالیتار پێچەوانەی دەسەڵاتی دیکتاتۆریەت سوود لە هەموو کایە جیاوازەکان وەردەگرێت بۆ سوودگەیاندن بەوەی دەسەڵاتی (فاشی) ڕاستقینەی خۆی بشارێتەوە، واتە سیستەمی تۆتالیتار سیستەمێکە مانەوە و فەمپێدانی لە ڕێی ئەو ماسکانەوە دەبێت کە دایدەمەزرێنێت، ئەو ماسکانە دەکاتە ڕووپۆشێک بۆ خۆی بۆ ئەوەی جەوهەری سیستەمەکە شاراوە بێت، واتە سیستەمی تۆتالیتار کەمەڵێ سەتحەتێکی جیاوازی (بێ ڕۆحی) بەرەنگاری درۆینە لەناو سیستەمەکە جێگە دەکاتەوە بۆ ئەوەی شیعاری دیموکراسیبوونی پێ بەرزبکاتەوە، ئەو سەتحەت و درۆ و ماسکانەش کە ڕۆحی سیستەمی پێ دەشارێتەوە

هەندێکیان ئەمانەن (حوکمەت و پەرلەمان و وەزارەت و حزبی تر و هێزی دام□زراو□یی و پەروەردە …)، ئەم درۆینانە کە دایدم□زرێنێت هیچ دەسەڵاتێکیان نییە و لە دەرەوە و پشتی ئەمانە دەزگا ڕاستەقینەکان و دەسەڵاتە ڕاستەقینەکان بەدی دەکرێت، ئەم دەزگایانە هەم دەبنە ماسک بۆ دەزگا ڕاستەقینەکان و هەم بە ناڕاستەوخۆش دەچنە خزمەتی سیستەمی تۆتالیتار. یەکێک لەو کایانەی تر کە لە پاڵ ئەو درۆیانەدا دەبێتە ماسک و بە ناڕاستەوخۆ دەچێتە خزمەتی سیستەمی تۆتالیتار نووسین، ئەدەبیات و خیتابەکانیانە. ئەدەب و نووسەران و خیتابەکانیان وەکو کایەیەک بۆ بەرهمهێنانەوەی دەسەڵات، وەکو گەمەی دەسەڵات.

میشێل فۆکۆ تەئکیدی لەوە کردۆتەوە کە چۆن ئێمە ئەو دەسەڵاتە بەرهەم دەهێنینەوە، کە کەوت□وونەتە نێو ئەپارەتووس□□کان و ستراتیژییەکان و گەمەکانی دەسەڵاتەوە، فۆکۆ لە ڕێگەی کەشفکردنی دەسەڵاتەی (فەرماندەرکەرەوە) نەهاتووە خودی دەسەڵات کەشف بکات، بەڵکو لە ڕێگەی کایەکانی تری دەسەڵاتەوە کە دەسەڵاتدار نین خودی دەسەڵاتە کەشف دەکات، (فۆکۆ) ڕای وایە دەسەڵات لە هەموو شوێنێکە لە هەموو کونوقوژبنێکە، دەسەڵات لە هەموو کایەکانی تردایە، واتە بەو تەعبیرە دەسەڵات جەوهەرێکی شاراوەی هەیە کە ئێمە فرامۆشمان کردووە، فۆکۆ لە تێزەکەیدا دوو پرسیار دەورژێنێت و ئاماژە دەکات، دەسەڵات چییە؟ دەسەڵات لە کو□□و□ د□□ت؟ ل□□ر□دا (فۆکۆ) بەم پرسیارانە دوورمان دەخاتەوە لە وەڵامە تەقلیدییەکان کە دەسەڵات لەناو یاسا و ئایدۆلۆژییەکان و سەرکردە و حوکمڕانەکاندایە، بەڵکو (فۆکۆ) دەمانبات بۆ ناو کۆی پەیوەندییەکان و سیستەم و هێماکان، دەسەڵات لەناو هێما جیاوازەکان و تەعبیرە جیاوازەکاندا خۆی مانفێست دەکات، کەواتە دەسەڵاتە لەناو ئاڕاستەکاندایە، هەندێک جار ئەو ئاڕاستانە لەسەرەوە بۆ خوارەوە نییە، بەڵکو لە خوارەوە بۆ سەرەوەیە.

تەعبیری (فۆکۆ) ئەوەیە کە دەسەڵات گەمە دەکات و خۆی دەشارێتەوە و هەوڵیش دەدات بەردەوام ف□□م□ی نوێ بۆ خۆی پەیدا بکات، ئەم دەسەڵاتە لە ڕێگای توندوتیژیی و سەرکوتکردنەوە بەدی نایەت، بەڵکو فۆڕمێکی نەرمی هەیە و لە ڕێگای حەیەوێتی ئ□و□یتری جیاوازەوە خۆی دەسەپێنێت[بڕوانە: جیل دولوز_مدخل قرات فوکو]. دیارە بە پێی ئەم تەعبیرەی (فۆکۆ) ئێمە دێین کایەی ئەدەب و نووسەران و خیتابەکانیان وەکو کایەیەک کە دەبێتە گەمەی دەستی دەسەڵاتەوە وەردەگرین، کاتێک ئەم کایەیە وەردەگرین پێمان وایە مر□ق زاد□ی

جگ و زمان و کلتور و دساتی خیتی، است کمک بابتی یونفرسا لناو هموواندا هی، بام ئو یونفیرسا هیچ کاتک و هیچ قناغک نیتوانیو تایبتمندی شونکی دیاریکراو ب تواوی غف بکات، وات ئگر لسر ئاستی تاکدا وریبگرین، ئرکی ئو سوبکتی ک ل ژهات هی جیاواز لو سوبکتی ک ل ژهات هی، ئم تعبیرش ب شنبیر و حوکمان و کایکانی تریش دبت، ناکرت ئرکی شنبیرییکی ژهاتی و شنبیرییکی ژئاوایی یک بت، هروها ناشکرت گوتار و تعبیرکان ب تواوی ل یک بچن، کوات ئم لردا دگین ئوی ئایا ل کمگی کوردی وکو تایبتمندییک دبت شنبیر و گتارکانیان چن بت؟ ئم دیاریکردنی ک ئم دیکین ب وزیفی شنبیر ئو ناگینت ل قابیان بدین ب ئوی وکو ئم بیربکنو، بکو ئم گوتاری دژ گوتارک ک گوتار نیی و خی ب گوتار مانفست کردوو. ب گانومان ب ٢٥ سای ابروو ئو گوتارانی ل شنبیرانی کورددا بوونی هبوو زیاتریان گوتاری ئدبی بوون، ل ٢٥ سای ابردوودا ئدب تایبت شیعر و مان، هم کایی مریفی استقینیان داگیرکردوو و ناهن هیچ گوتارک ل دایک بت، هم خیان بوونت موفکیر و ناهن هیچ کسک و بیرکردنویکی جیاواز ل پا ئواندا بوونیان هبت، چن؟ دیار هرچی تایبتت ب کارئکتری رشنبیرکانو، کمک بوون هر لسرتاو نامبوون برانبر دونیای خیان وکو شنبیر، ئوان هرگیز بیریان ل گوتار و ئرکی شنبیر و ئکتی سیاسی و پروردی تاک ل دروی سیستم نکردو، بکو یان لناو سیستمک بوون و بردوام پرچکردارک بوون، یان ب تواوی ل سیستمک و دخی کوردبوون دابابوون.

کارئکتری شنبیران دیار ب تایبتی شنبیران و ئدبنووسانی کورد بردوام لناو دخکی خدزروی (دانپنراو)دا بوون، هر ئم وجودی دانپنراوش وایلکردن بکون ناو فنتازیایکی بیرکروی ناواقیعییو ک دابت ل هموو کایکانی تر، وات ئدبنووسان داباوترین چینکانی کمگی کوردین ک بناوی سقافتبوونو خیان ل هموو برپرسیارییتییک ددزیو، (ئیدوارد سعید) ل پناسی شنبیردا ئاماژ دکات: ” بم پی دتوانین بین ک خک هموو شنبیرن، بام هموویان ل کمگدا دوری شنبیر نابینن” ئوی لم شنبیران غیاب بوو ئوبوو ب ژکیش دوری شنبیریان ل کمگ نبینیو، ئم شنبیر ئدبنووسان چوون قاوغکی خیان و تنیابوون و

دابڕانیان وەکو کاڵایەک کردە ملی خۆیان و تەنانەت کردیانە گوتار و ئاماژەیان دەکرد هەر کەس بە تەنیا بێت و دوورەپ□رزب□ت ل□ ک□م□گ□ □□شنبیرە، (مارکوزە) کە یەکێکە لە دامەزرێنەرانی قوتابخانەی فرانکفۆرت، لە شۆڕشی قوتابیانی ٦٨دا بەدەستێک مەعریفەی شۆڕشگیری دەنووسی و بەدەستێک لەناو ئاپۆڕادا دەیبەخشی□وە، چاوێکی لەسەر تیۆر بوو چاوێکی لەناو ئەو چاوانەدا کە ٦٨یان وێنە دەکرد، ڕۆشنبیری مارکۆزە ڕێک ئەو پێناسەیەی (جولیان بیندا)ی بەسەردا دەبڕا، بیندا دەیگوت: " ڕۆشنبیر دەبێت هەردەم چاوەڕێی ئەوە بێت بسوتێنرێت" بەڵام هەرچی ئەدەبنووسانی ئێمەیە بەناوی) بێلایەنییەوە(دابڕان لە سیاسەت و ئەکتی سیاسی، دیارە ئەوانەی ناوەوەی وڵات بێلایەنبوونیان بۆ ئەوە نەبوو کە مەعریفەیەک لە دەرەوەی هەموو لایەنەکان بونیاد بنێن، بەڵکو بێلایەنبوونیان یان بەشێکبوون لە سیستەم، یان بەشێک بووە لە جەبانییەت و ترسنۆکییان بەرانبەر سیستەم، ئەوانەی دەرەوەی وڵاتیش بۆ ئەوەبوو ئەو حەشاماتە کە دەوری گرتوون و بەشێکیان لەناو سیستەم بوون نەتۆرێنن، بۆیە هەردەم بێلایەنییان هەڵدەبژارارد. ئەوەیان سەبارەت بە کارئەکتەری ڕۆشنبیران و ئەدەبنوسانە.

هەرچی تایبەتە بە گوتارەکانیان، ئەدەبنووسانی کورد و خیتابەکانیان بەتایبەت ئەوانەی لە دوای ڕاپەرینەوە هاتن، بە تەواوی دابڕاوبوون لە مێژوو، کەلتور، شوناس و سیستەم و دەسەڵاتی ئێمە، ئەوەی ئەدەبنووسانی کوردی بە ئێمەوە گرێدەدا تەنیا زمانە کوردییەکە و ئەو حەشاماتە خوێنەرە کوردە بوو کە لە خۆیانیان کۆکردەوە. ئەدەبنووسانەی کورد خیتابی سەرەتایی نەوەدەکانیان هەمان کرداری ئەو سیاسییە نیارد□ت□□انە بوو کە هاتنەوە شار، ئەوانیش وەکو سیاسییەکان بە دوای دۆزینەوە و ئەوەی لای (هێگڵ) هەیە دەربارەی هاوکیشەی ئاغا و کۆیلە (دانپێنان□دا) بوون، ئەوانیش بە دوای ئەوەدا بوون ببنە پێغبەرێکی سەرکردە و زۆرترین کەس لە خۆیان کۆبکەنەوە، لە کاتێک ئیشی نووسەر ئەوە نییە حەشامات لە خۆی کۆبکاتەوە، ئیشی نووسەر ئەوەیە حەشامات بکوژێت، یان تاک لەناو حەشامات دەرب□ن□ت و بیکاتە سوبێکتێکی شۆڕشگێڕی، (هیگڵ) ل□ پێشکەشکردنی وانەکانی (فەلسەفەی مێژوو) تەنیا دوو قوتابی ئامادەیی وانەکانی بوون، هیگڵ بەوە کارێکی نەکرد کە خیتابەکەی بگۆڕێت و دابەزێتە ئاستێک کە حەشاماتێک بونیاد بنێت بۆ ئەوەی لێی تیبگەن، بەڵکو هیگڵ خیتابەکەی مەعریفیەکی ئازاربەخش بوو بۆ سوبێکت، پەروەردەی هیگڵ سوبێکتێکی شۆڕشگ□یی مەعریفەزان بوو، بەڵام نووسەران و ئەدەبنووسانی کورد بۆ ئەوەی زۆرترین حەشامات لە

خۆیان کە بکەنەوە خیتابەکایان لەسەر (چێژی خوینەر) بونیاد دەنا، نووسەرانی کورد بیانزانیایە خوێنەر چی دەویت ئەوەیان پێ دەبەخشی، هاوشێوەی هەڵبژاردنی حزبەکان خیتابەکانیان لە شێوەی (حەملەی هەڵبژاردن) بەیان دەکرد، هەر نووسەرێک بیتوانیایە زۆرترین ئینسان و خوێنەر لە خۆی کۆبکاتەوە ئەوە باشترین نووسەر بوو، ئەدەبنووسان ئەم حەزە نەگریسەیان تەنیا بۆ ئەوەبوو خۆیانی پێ بدۆزنەوە، بۆ ئەوەبوو شوناسی خۆیان لەناو کۆمەڵگە بەیان بکەن، بۆ دیوی (فرۆید)ی خیتابیان بەیانکردنی ئەو چەپاندنە بوو کە هەیانبوو.
سیستەمی تۆتالیتار کاتێک ئەفکارێکی جدی، یان ئەفکارێکی خەلاق و کاریگەر وجودی دەبێت لە پاڵ ئەو ئەفکارەدا سەدان ئەفکاری درۆزن و تابع بەخێی لە پاڵ ئەو ئەفکارە خەلاقە دروست دەکات بۆ ئەوەی جدیبوون و کاریگەربوون و خەلاقبوونی ئەو ئەفکارە بکوژێت، بەڵام لەسەرەتای دروستکردنی سیستەمی سیاسی لەناو کۆمەڵگەی کوردی ئەو کارەی کە سیستەم دەیەوێت ڕۆشنبیرە درۆزنەکان بۆی دەکەن، واتە سیستەم لە ڕێگەی ئەو ڕۆشنبیرانەی گەورەترین خزمەت دەکرێت، هەم بەلایەکدا کارئەکتەری ڕۆشنبیر کارئەکتەرێکی لاوازە و دەوری ڕۆشنبیر نابەنیت هەم نایەڵێت ئەوانەی دەوری ڕۆشنبیر دەبینن دەرکەون، لێرەدا سیستەم نەک دژی ئەو ڕۆشنبیرانە نییە، بەڵکو بەردەوام بەم نووسەرانە ڕۆژنامەکان و مەکینە ئیعلامییە گەورەکەی ڕۆحی سیستەمیشیان پێ بەڕێوە دەبات.

(ژان پۆل سارتەر) یەکێکبوو لەو فەیلەسوف و ڕۆشنبیرانەی زۆربەی تیۆر و گوتارەکانی بیرەکەیەکی شۆڕشگێڕی بوو، هەر لە شانۆوە تا دەگاتە ڕۆمان و ئەفکارە فکری و کارە فەلسەفەکانیشی، ئەم فەیلەسوفە لەگەڵ ئەوەی تیۆرەکانی هێزیکیان دەبەخشییە تاک، سوبێکتێکی کاریگەری دەخوڵقاند، گوتارێکی نەفیبوونیان بۆ سوبێکت دەبەخشی، ڕۆحەتێکی تەسلیمنەبوون و ئازابوونیان مانفێست دەکرد، بەڵام کەوتە بەر ڕەخنەیەکی زۆری نووسەران و ڕۆشنبیران کە هیچ ئەکتێکی پراکتیکی لەدەرەوەی خۆی نییە، (سیمۆن ئارۆن) دەڵێت: "سارتەر ڕۆشنبیریکە دەیەوێت بۆ بۆ مەترسی دونیا لە ئۆفیسەکەی خۆیەوە بگۆڕێت" سارتەر دوای ئەو ڕەخنانە، لە شەستەکاندا کە هاوکاتبوو لەگەڵ شۆڕشی ٦٨ی قوتابیان، ڕۆمان و شانۆ دەخاتە ئەولاوە و دەستدەکات بە چالاکی ڕۆشنبیری سیاسی، هەر خۆی تیۆرەکانی دەکات کردار، هەر خۆی ئاڕاستەی پراکتیکی تیۆرەکان پیشانی سوبێکتی شۆڕشگێڕی دەدات، بەڵام ڕۆشنبیرانی ئێمە و نووسەرانی ئێمە دوای ڕاپەڕین لە دەخەکی تەحلیلی ڕووداوی ڕۆژانە زیاتر تینا پەڕین، بەردەوام چاوەڕێیان کردووە سیستەم ڕووداوێک بخوڵقێنێت و ئەمانیش

تەفسیر و تەحلیلی بۆ بکەن، ئەو چ نەزانییەکە تۆ لە جیاتی ئەوەی شوناسی سیستەم و حزب بزانیت تا ڕووب□ووی ببیتەوە، دێیت تەفسیری ڕووداوەکان دەکەیت، سەیربکەن پاش ٢٥ ساڵ کایەی ڕۆشنبیری ئێمە لە کوێدایە، سەیربکەن پاش ٢٥ ساڵ زیاتر چ تاکێکیان دروستکردووە، سەیربکەن خۆیان لە کوێی ڕووداوەکان، سەیربکەن ئێمە ٢٥ ساڵ زیاترە ئەم سیستەمە یاریمان پێ دەکات بێ ئەوەی بزانین شوناسی چییە، بێ ئەوەی ڕۆشنبیرەکان پێمان بڵێن چی بکەین و چی نەکەین، سەیربکەن چۆن ئێمە ل□ن□او دۆخێکین کە دەبێت تیۆری شۆڕشگیڕی داب□ژین، بەڵام فێرمان دەکەن چۆن چێژ لەوە ببینین مانگ ئاوا دەبێت، چۆن بە چ شێوەیەک خۆشەویستی بکەین، چۆن وەسفی یار بکەین، چۆن بچینە قاوغی ڕۆحانییەوە هیچ پەیوەندیمان بە سیستەمەوە نەبێت، سەیریکەن چۆن هەموو کۆمەڵگەیان کردە شاعیر و ڕۆمانوس، چۆن تێیانگەیاندین سیاسەت لە هەر کوێیەک بێت خراپە، چ خراپەیەک ئەو خراپەیەی کە (سلافیۆ ژیژەک) ناوی دەنێت(خراپەی موتڵەق)، خراپەی موتڵەق بەمانای کردەوە هەرە شەیتانییەکان، بۆ کایەی سیاسەتیش بەو مانایەی کە جەوهەری سیاسەت لە هەر کوێیەک بێت و لە چ زەمینێک بێت خراپەی موتڵەقە، هەر کەسێک بیکات و چ لایەنێک بانگەشەی خراپنەبوون و گەندەڵنەبوون بۆ سیاسەت نەکات (درۆی موتڵەق) دەکات، بۆیە دەبێت ئێمە هەوڵی ئەوە بدەین لە دەرەوەی کایەی سیاسی رزگاری خۆمان بدۆزینەوە، بە خەیاڵ حەقیقەت بۆ خۆمان بونیاد بنێین، بە خەیاڵ واقیع بکەینە بەهەشت، بە خەیاڵ دونیایەک دروستبکەین لە دونیای سیاسەت جوانتر بێت، پێیان گوتین وەرن با ئیتر توخنی سیاسەت نەکەوین، سەیربکەن چ کارەساتێکیان خوڵقاند کە نابێت کەس باسی سیاسەت بکات، سەیربکەن ڕێگای ڕزگاریان بەوە پیشان داین کە هیچ عیلاقەمان بە سیاسەت نەمێنێت، وایانفێرکردین کە لەناو عیشق و وەسفی یاردا بین ئێمە رزگارمان دەبێت، وایانفێرکردین تەنیا بۆ خۆمان بژین و هیچ پەیوەندیمان بەوی ترەوە نەمێنێت، سەیربکەن چۆن دەزگاکانی ڕۆشنبیری و چاپخانە و کتێبفرۆشەکانیان هەمووی کردە کایەیەک کە مەعریفەیەکی تێدا نەبێت، هیچ تویژینەوەیەک وەرنەگیرێت، هیچ کتیبێکی سیاسی و فیکری چاپ نەکرێت، ئەو ڕۆشنبیرانە تەواو لە واقیع دابڕاوبوون، وایان بەیانکرد ئێمە بەرانبەر تاڤگەی نیگارا دانیشتوین و دونیایەک فریشتەی چاو شینی قژ زەرد بە بەردەممان□دا تیدەپەڕن، بۆیە دەبێت ئێمە چێژ لە سروشت وەربگرین، چێژ لە بینینی فریشتەکان وەرگرین، چێژ لە هاژەی ئاو وەرگرین.

ئەم جۆرە خیتابانە و نووسینەکانیان ئەوەندە چێژبەخش بوو ئەگەر

مرۆڤێک لە ژیانیدا سەردێڕی ڕۆژنامەکانیشی نەخوێندبێتەوە بەڵام کتێبێکی شەسەد لاپەڕەی ئەم خیتابە چێژبەخشەیان بدەرێ بە دوو ڕۆژ بۆت تەواو دەکات، ئەمە دروستکردنی کارخانەیەکبوو کە حەشیشی بێئاگایان دەبەخشێتە تاک، کارخانەیەک کە سیستەم ڕۆحییەتی لەسەری بونیاد ناوە. ئەوەی ئەم ڕۆشنبیرانە خوڵقاندیان تاکێک بوو ئێستا لە سێبەری خۆشی دەترسێت، تاکێک بوو□ تە بوودەڵەیەک کە سیستەم بە کەیفی خۆی یاری بەهەستەکانیان دەکات، تاکێک وەکو یاریزانێکی ئەتاری دوو دەسەکەکەی لای ئاغاکەی بێت و چۆنیان بووێت وا گەمەی پێ دەکەن، تاکێک کە ئامادەیە خۆی بکوژێت بەڵام ئامادە نییە ڕووبەڕووی ئەو شتە بێتەوە کە هۆکارە بۆ خۆکوشتنەکەی، بیهێنە بەرچاوی خۆتان گەر ئەو سوبێکتە ڕۆشنبیرییەی لە ژنێکی باکوردا دروستبووە، ئەو جەنگاوەرە سپارتایەی کە لە مێینەیەکی باکوردا هەیە و پێی پەروەردە کراوە، ئەگەر خیتابەکانی ئەم ڕۆشنبیرانەی کوردانی باشوری پێ ببەخشی چییان لێ دەردەچێت؟ لە باشترین حاڵدا یان خۆی دەسوتان یان نەیدەوێرا وێنەکەی لە پڕۆفایلی فەیسبووکەکەی دابنێت، بەڵێ ئەمە بەرهەمی سیستەمی سیاسی نەبوو، بەرهەمی فاشیزمی یەکێتی و پارتی نەبوو، بەڵکو بەرهەمی ڕۆشنبیران و ڕۆمانوسان و شاعیراکانی ٢٥ ساڵی ڕابردووی ئێمە بوو.

سینۆگرافیا ..له ئه‌زموونی نوێ ی شانۆی کوردی دا … حه‌یده‌ر عه‌بدولره‌حمان

ناتوانین نکۆڵی له‌وه‌دا بکه‌ین که چمکی راسته‌قینه‌ی سینۆگرافیا په‌یوه‌سته به ته‌کنیکی شانۆیی و هه‌موو ئه‌و جوانکاریی و پێکهاته ده‌ره‌کی و ناوه‌کییانه‌ی شانۆ به جوانی و رۆحه زیندووه‌که‌ی خۆیه‌وه به‌رجه‌سته ده‌که‌ن، سینۆگرافیاش وه‌ك هونه‌رو زانست چونکه په‌یوه‌ست بوونێکی راسته‌وخۆی به دیدو ده‌روونی بینه‌ره‌وه هه‌یه،به شێوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ کار ده‌کاته سه‌ر بینه‌رو وروژاندنی، تا ئه‌و ئاسته‌ی هه‌ندێ جار له ژێرتینی ئه‌و کاریگه‌ر بوونه به سه‌ر بینه‌ردا ده‌گاته ئه‌و ئاسته که به نه‌ه□نی له ناو تاریکایی شانۆدا فرمێسکی خۆشی پێ

بۆژێنێ ،بینەر لەو لەحزانەدا وا هەست دەكا دەگەڕێتەوە سەر خەسڵەتە رەسەنەكانی ئینسانیەتی خۆی،هەستە فسیۆلۆژییەكانی تێكرا ِ چەشنی شەپۆلێك لە سۆزو ئەندێشە هەڵدەچن،كە هەندێ جار بەرگەی ئەو هەڵچوونە لەوەرگرتنی چێژو ستاتیكاو سۆز ناگرێ،بە بێ ویستی خۆی لە ژێر فشاری ئەو قەوارە بێ سنوورە لە چێژ وەر گرتنی سینۆگرافیا ، وای لێ دێت كۆنترۆڵی خۆی لە دەست بدات ،بە تایبەت ئەو كاتانەی نمایش هەموو پێكهاتە سینۆگرافیاكانی بە یەكەوە بەگەڕ دەخا، لە گەڵ ریتمی موزیك و سەما، ئەدای جەستە و ئیلقای جوانی ئەكتەر،كاتێ ئاوێزانی موزیك و رووناكی دەبن ،نمایش لە باگ راوندی ژێر پەردەی شانۆو رووداوە نەبیندراوەكان،كە هەندێ جار وێنەی سینەمایی تێدا دروست دەكرێت و تێكەڵ بە موزیك دەكرێت، یان دروست كردنی تابلۆیەك لە بێدەنگی و كپی و خامۆشی و بە ئاگا هێنانەوەی لە ناكاوی بینەر و بە هاوسەنگ راگرتنی ریتمی شانۆ، بەكارهێنانی موئەسیراتی دەنگ،لە گەڵ رێژنەی باران و هاژەی شەپۆل و دەنگ و لوورەی ئاژەڵە كێویەكان لە كەشو هەوایێكی خامۆش و دەیان كەرەستەی دیكەی بە سیحراوی بوونی شانۆو نغرۆ كردنی لە نێو ئامرازەكانی سینۆگرافیا ،هەموو ئەم دیمەنانەچەند نموونەیەكن لە سیحری سینۆگرافیای شانۆیی بۆ بە ئاگا هێنانەوەی هەستەكانی بینەرو جولاندنیان .

سینۆگرافیا تاكە هونەرێك نیە بینەر بتوانێت هەڵسوكەوتی لە گەڵدا بكات بە تەنها، بەڵكو كۆمەڵە هونەرێكی یەكگرتووە كەلە هارمۆنیایێك دەچن پێكەوە لە شانۆدا یەك دەگرن و تەوژمێك لە جوانی دەخەنە سەر هەموو ئەندامە هەستیارەكانی بینەرو ناچاری ئەوەی دەكەن بۆ كەوتنە ژێر ئەو هارمۆنیا هونەرییانە لە هۆڵی شانۆدا بە دیدو دەروونێكی خاڵی نەچێتە دەرەوە ، بەڵكو وای لێ دەكەن نەتوانێت تا دێر دەمانێكیش لە ژێر كاریگەرییەكانی سینۆگرافیاو تەكنیكی شانۆییدا نەتوانێت خۆی رزگار بكات.

شانۆی هاوچاخ چەند ئەوەندەی بایەخی بە ناوەرۆك و نمایش و ئەكتەر داوە لە ناوەوە ، ئەوەندەش زێتر بایەخی بە شێوە داوە، چونكە لە رەسەندا هەردوكییان تەواوكەری یەكترن ، نە ناوەرۆك بە تەنیا دەتوانێت بینەر بە هەمووئەندامە هەستیارەكانی تێر بكات ، نە شێوەی بێ گیانیش دەتوانێت شانۆ بە زیندوویەتی رابگرێت .

دەرهێنەر ناتوانێت لەو نێوەندەدا بایەخی خۆی بە تەنیا لایەكدا بدات،ئەگەر هاوسەنگی لە نێوان شێوەو ناوەرۆكدا دروست نەكات،كە رەنگە هەموو دەرهێنەرێكیش دەسەڵاتی ئەو هاوسەنگ راگرتنەی نەبێت،یان پێی وابێ تەنیا تێكست دەتوانێت هەموو بۆشاییەكانی شانۆی بۆ پڕكاتەوە ،خۆ ئەگەر وابوایەو تەكنیك و سینۆگرافیا

نەبونایە، دەبوا هەموو تیکستەکانی چیخەف تا ئەمڕۆش لە دەلاقەکاندا تێزیان لە سەر هەڵبنیشێ،شانۆنامەکانی شکسپیر گەردەلوولی زەمەن رایان ماڵێ،ئەو تێگەیشتنە بە هەڵەیەبووە تا زەمەنێکی دوور شانۆی کوردییان دووچاری چەقین کردووە و لە بازنەیەکی داخراودا خولی خواردۆتەوە،بایەخ نەدانی هونەریی و زانستی وەك پێویست لە رووە ستاتیکی و سایکۆلۆژی ومەعریفی و تەکنیکییەکانی شانۆ،لایەنێکی هەرە گەورەی لاوازی شانۆی کوردی بووە،وەك هەمان لاوازی بە گشتی لە دروست کردنی ئەکتەریشدا هەبووە،لە رابووردوودا هەندێ لە دەرهێنەرانمان پەروەردەیەکی بە هەڵەی ئەکتەریان کردووە ، ئەکتەریان چەشنی تووتی لە قەفەس ناوە، بێ ئەوەی هیچ ئازادییەکی پێ ببەخشن،هەموو کەرەستەکانی سینۆگرافیایان بە فۆرمێکی واقیعی و سروشتی لە نمایشدا بەرجەستەکردووە ،قورسایی هەرە زۆری خۆیان خستۆتە سەر دەق، دوور لە دروست کردنی دەلالەت و هیمای گوزارشت بەخش لەو سینۆگرافیا لاوازانە،بۆیە ئێستاش لە گەڵ دابێت خۆ رزگار کردن لەو تەقلیدیەت و مەئلوفیەتە پێویستی بە دەست پێکردنی سەرەتایێکی تر هەیە کە هاوکوف بێت لە گەڵ گۆڕانکارییەکانی زەمەن و پێشکەوتنەکانی،کەچی دەرهێنەری وا هەیە لە سەردەمی ئەمڕۆکەشدا هەمان ئەو توتیانەی پەنجا ساڵ دێنێتەوە سەر شانۆو هەمان شێوازو فۆرم و ستایلەکەی نیو سەدەی بەر لە ئێستا بەکاردێنێ، هەرگیزیش دان بە کۆتایی خۆی ناهێنێ …ئەمە بەڵگەی مەرگی شانۆیەلە هەندێ جوغزی جوگرافی و لای هەندێ دەرهێنەری ماوە بە سەرچوو .

هەتا ئێستاش لە نێوەندی هەندێ لە دەرهێنەرە گەنجەکانیشمان کێشەی سینۆگرافیا هەیە لەوانە :

1.بەکارهێنانی سینۆگرافیا بە مانای گەورە کردنی قەوارەی دیکۆرو ئارایشت و هەندێ پێکهاتەی دیکەی سینۆگرافیا نیە وەك لە نمایشی هەندێ لەو دەرهێنەرە گەنجانەدا دەردەکەوێت ، بەڵکو هەر زێدە کارییەك لەو پێکهاتانە وەك سیمایەکی زەق و ناوازە لە نمایشدا دەردەکەوێت کە سینۆگرافیا لاواز دەکات،چەند ئەوەندەی ماندوو بوونی تێدا کرابێت ، بەڵکو یەکێك لە رووە جوانیەکانی سینۆگرافیا ئەوەیە کە دەرهێنەر سیناریۆ بە سادەیی بەرجەستە بکات، بەڵام لە ناو سادەییەکەدا مەغزاو فەلسەفەو ستاتیکای شانۆیی وەك پێویست بگەیەنێت .

2.هەندێکی دیکەیان قورسایی هەرە گەورەیان دەخەنە سەر یەکەیەکی سینۆگرافیا کەچی پێکهاتەکانی دیکە فەرامۆش دەکەن، ئێمە لە شانۆدا گرنگە تا بۆمان بکرێت سوود لە هەموو پێکهاتەکانی سینۆگرافیا ببینین بۆ خزمەتی ئەکتەر کە کرۆکی راستەقینەو ریشەیی نمایشە.

3.ناکرێت دەرهێنەر لە رووی پراکتیکییەوە بۆ دروست کردنی سینۆگرافیا تەنها پشت بە خۆی ببەستێت،وەك هەندێ لە دەرهێنەرە لاوەکانی ئێمە پیادەی دەکەن،بەڵکو گرنگتر لەوە ئەوەیە کەسانی پسپۆر لەوبوارەدا بەشدار بن بۆ دروست کردنی سینۆگرافیا و بەرجەستە کردنی وەك پێویست،چونکە زۆر جار بەکارهێنانی بە هەڵە لە رووناکی ،لە موزیك ، لە دیکۆر دەبێتە مایەی لە بار بردنی سینۆگرافیا .

4. دەبێت ئەوکەسانەی ئەرکی کاری سینۆگرافیا دەگرنە ئەستۆ تێگەیشتنیان هەبێ بۆ شانۆ و لەو بوارەدا خاوەن ئەزموون بن ،دەرهێنەر هەر کات ویستی ئەو بۆشاییانە بە کەسانی ناپسپۆر پڕ کاتەوە ، ئەوە دەبێت ئەگەری روخانی نمایشەکەی بە دوور نەبینێ .

5.بۆ بونیاتی نمایش دەرهێنەر پێویستی بە دابەشکردنی قۆناغەکانی جێ بەجێ کردن هەیە، هەر لە ئامادەکردنی تێکست و ئەکتەرەوە تا دەگاتە دیاری کردنی کات بۆ پرۆڤەو ماوەی پرۆڤە و بە پراکتیك کردنی، ئینجا خۆ ئامادە کردن بۆ سینۆگرافیاو رتووش کردنی نمایش دەرهێنەر ئەگەر هەر قۆناغێك لەو قۆناغانە بە کاتی خۆی بە جێ بیێنێ و هەر لە سەرەتاوە زۆرینەی کاتی خۆی بۆ سینۆگرافیا تەرخان بکات ،ئەوە بۆشایی لە پێکهاتەکانی شانۆ دروست دەکات ، بە تایبەت لە دروست کردنی ئەکتەردا،کە دواتر کاتی ئەوەی بە دەست نامێنێ پڕیان کاتەوە، سینۆگرافیاکەش ئەو ئامانجانە ناپێکێ، کە دەرهێنەر زۆر لە ئاواتەکانی خۆی لە سەر بونیات نابوو..

6. هەندێکی دیکە لەو دەرهێنەرانە تێکست بە هەند وەرناگرن و پێیان وایە تەنها سینۆگرافیا دەتوانێت بینەر رازی بکات ،دیسان دەرفەتێکی دیکە لە سەرکەوتنی نمایش لە دەست دەدەن ، چونکە تەکنیك هەر چەند بەهێز بێت ئەگەر نەخرێتە نێو فەلسەفەیەکی دیاری کراو، ئەوە بینەر بە تەنها (شێوە)ی بۆ ئامانج نمایشەکەت لیِ وەرناگرێت کە هیچ فەلسەفەیەك لە گەڵ خۆیدا نەباتە دەرەوە لە هۆڵی شانۆییدا ..

شانۆی وێنە جگە لەوەی لە زۆر لە وڵاتانی جیهاندا بەرجەستە کراوەو بینەرێکی زۆری هەیە ، لە ئێراقیشدا لەساڵانی هەشتاکاندا لە سەر دەستی دەرهێنەری ناسراو سەلاح قەسەب وەك ئەزموونێکی نوێ ی شانۆیی گواسترایەوە ئێراق ،ئەو کات ژمارەیك لە قوتابیانی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکان لە بەغدا کە کورد بوون ، توانیان سوود لە شانۆی وێنە وەربگرن ، ئەوانیش وەك ئەزموونێکی نوێ بە ناوی شانۆی ئەزموونگەری بیگوازنەوە کوردستان و کاری لە سەر بکەن ،

سینۆگرافیا لە هەموو قۆناغەکانی رابووردوودا لە شانۆی کوردی دا بەکار هاتووەو ئاستەکانیان بە پێی ئەزموونی تایبەتی دەرهێنەرەکان گۆڕاوە ، بەڵام وەك دیاردەیەکی گشتی بە تێرترین شێوە لە کوردستاندا لە شانۆی ئەزموونگەری دا پەرەی سەندووە،، دواتریش لە گەڵ پێگەیشتنی کۆمەڵێ دەرهێنەری خاوەن ئەزموون لەو ماوەیەدا سەر لە نوێ بایەخدان بە سینۆگرافیای شانۆیی زێدە بووە .

ئێستا بایەخ دان بە سینۆگرافیا نەبۆتە ئارەزووی بە دەست دەرهێنەرەوە بگرە بۆتە چارەنووسی نمایش بە دەست بینەری هوشیاریی شانۆییەوە کە زۆر بە وردی هەڵسوکەوت لە گەڵ نمایشدا دەکات، تا دەرهێنەر لە نمایشدا هەموو مافێك بە بینەر نەبەخشێت،بینەر ئامادە نیە نمایش لە دەرهێنەر وەربگرێت،ئەو دەسەڵاتەیە وا دەکات دەرهێنەر بە ئاگاییەوە هەڵسوکەوت لە گەڵ نمایشدا بکات ،لە نێوان دوو بژاردەدا یەکێکیان هەڵبژێرێ ، یان ئەوەی بینەر لێی وەردەگرێ ، یان بێدەنگ بوون .

.

پارتی سیاسەتەکانی یەکێتی ئاڕاستە دەکات … جەزا ئەحمەد فارس

ئەو باڵباڵێنەی کە لەناو یەکێتی نیشتیمانی کوردستاندا هەیە هەمیشە لە لایەن پارتییەوە بەکار هێنراوە بۆ بەدەست هێنانی ئەو ئامانجەسیاسیانەی کە هەیەتی، بۆیە دروستکەری بڕیار لەناوپارتی دیموکراتی کوردستان سیاسەتەکانی خۆی بەرامبەر یەکێتی لە سەر ئەو بنەما دروست کردووە کە بە هەرشێوەیەك بێت بارودۆخی ناو یەکێتی بەشلەقی و ناجێگیری بهێڵرێتەوە لە پێناو ئەوەی کە یەکێتی و بەو شێوەیە ئاراستە بکات کە لە گەڵ بەرژەوەندیەکانی پارتی دەگونجێت.

پارتی لەدوای دروست بوونی ئۆپۆزسیۆنێکی بەهێز لە هەرێمی کوردستا کە مەبەستمان ساڵی (2009)یە دەستی کرد بە داڕشتنی سیاسەتێك بە مەبەستی ئاڕاستەکردنی یەکێتی بۆ بە دیهێنانی بەرژەوەندیەکانی.

ئەکرێت بڵێن کە پارتی سەر کەوتوو بووە لە سیاسەتی ئاراستە کردنی یەکێتی، چونکە بەوشێوەیەی کە خۆی مەبەستیەتی توانیویەتی لە زۆر بەی بارودۆخە سیاسیەکاندا
یەکێتی ئاراستە بکات .

لێرەدا چەند نمونەیەك دەخەینە ڕوو سەبارەت بە ئاراستە کردنی یەکێتی لەلایەن پارتیەوە ،ئەکرێت در ێژکردنەوەی ماوەی سەرۆکایەتی (مەسعود بارزانی) لە ساڵی (2013) بە گرنگترین خاڵی ئاراستە کردنی یەکێتی دا بنێین لە لایەن پارتیەوە، لەبەر ئەوەی لەو کاتەدا هەموو یەکێتی ئەوڕاستیەیان دەزانی کە ئەمە کارێکی نایاسایە بەڵام بەهۆی ئەوەی کە پارتی توانای ئاراستەکردنی سەر کردایەتی یەکێتی هەبوو، پێکەوە ماوەی (2) ساڵ سەرۆکایەتی بارزانیان لە پەرلەمان درێژکردەوە.
بەکۆتایهاتنی ئەم (2) ساڵ درێژکردنەوەی ماوەی سەرۆکایەتی هەرێم یەکێتی وەك پارتێکی سیاسی نەیتوانی ڕێگربێت لە بەردەم مانەوەی بارزانی لە پۆستەکەیدا، وە هەروەها هەندێك لە بەر پرسانی ئەم پارتە لە سەر ئاستی باڵا تاوەکو ئێستاش وەك سەرۆکیکی شەرعی تەماشای بارزانی دەکەن.

کاتێك بزووتنەوەی گۆڕان ڕێکەوتنی لە گەڵ یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بەست پارتی لە ڕێگەی شانە نوستوەکانی خۆیەوە لەناو یەکێتی دەستی کرد بە هێرشکردنە سەر گۆران و ئەو ڕێکەوتنە، بۆیە ڕێکەوتنی نێوان گۆڕان و یەکێتی لە چوار چێوەی حیبری سەر کاغەز مایەوەو نەچووە بواری جێبەجێکردنەوە.

ئێستاش پارتی دیموکراتی کوردستان دەیەوێت جارێکی تر شانە نوستووەکانی خۆی لەناو یەکێتی نیشتیمانی کوردستان بەکار بیەنێتەوە دژی ئەو سەر کردەو پلە باڵانەی کە لەناو یەکێتی نیشتیمانی کوردستانن و دەیانەوێت ئەم پارتە بەرەو ئەوە ئاراستە بکەن کە بکەوێتە دژایەتی بەرژەوەندیەکانی پارتی.
لەپاڵ ئەوەی کە پارتی بەبەرنامە کار لە سەر دروست کردنی پشێوی دەکات لەناو یەکێتیدا وە مەبەستیەتی یەکێتی وەك پارتێکی لاواز بمێنێتەوە بۆ ئەوەی کە بەردەوام بێت لە سەر ئاراستەکردن و بەکارهێنانی.
لەراستیدا ئەو پەرتەوازییەی کە ریزەکانی یەکێتی گرتۆتەوە لە سەر ئاستی بەرز شانسی ئەوەی داوە بە پارتی کە بەوشێوەیەی خۆی دەیەوێت یاری بەچارەنوسی یەکێتی بکات.

پەرلەمان یان ڕیفراندەم! … جیهاد موحەمەد

سەرکردایەتی یەکێتی بە گشتی و بە تایبەتی ئەوانەی سزادراون لەگەڵ هەموو ئەوانەی پێ لەسەر ئەوە دادەگرن، کە لە پێشدا پەرلەمان کارا بکرێتەوە، ئنجا ڕیفراندەم بکرێت، با باش بزانن، ئەم کارە بە پارتی ئاسانە و ڕەنگە لە پێناوی سەپاندنی قسەیەکی تری خۆیاندا واز لەو کەللەڕەقییە بهێنن، کە پەرلەمانییان پێکخستووە و پەسا پەرتی پەڕینەوە لە دەڤەری سەوز و شینەوە بۆ دەڤەری زەرد نوێناکەنەوە بە سەرۆکی پەرلەمانی لە کارخراو و وەزیرە دوورخراوەکان و هەندێک لە ئەندام پەرلەمانتارانی دیکە. چونکە کاراکردنەوەی پەرلەمان لە کەللەڕەقی پارتی زیاتر هیچ شتێکی تر نییە، کە بنەماکەی سیاسەت و سیناریۆیەکی فێڵاوییە.

گرنگە خەڵک بە گشتی و یەکێتییەکان و بزووتنەوەی گۆڕان باش ئەوە بزانن، کە هەموو ئەم مەسەلانە ئەگەر بە وردی و دووربینی و لۆژیکانە کاری لەسەر نەکرێت، ئەوە لە جێبەجێکردنیاندا ئاوکردنە ناو ئاشی پارتییە و هیچی تر.

کەی ئەوە داواکارییە تۆ بڵێیت، با پەرلەمان کارا بکرێتەوە دواتر ڕیفراندەم بکرێت!. بە بێ ئەوەی تێگەیشتبێتی لە ڕەهەندە سیاسییەکەی ئەم پێکخستنەی پەرلەمان. یان ئەگەر تێگەیشتوویت و تەواو ڕەهەندەکانی ئەم سیناریۆیە پێدەزانیت، بەڵام بەوە بێدەنگ دەبیت کە پەرلەمان کارابکرێتەوە و هیچی تر، کەواتە ئەوە ئاو دەکەنەوە ناو ئاشی پارتی و ئەم حوکمڕانییە گەندەڵە و ستەمکارە.
پەرلەمانێک کە بێ بەها بێت، بێ دەنگ بێت، چالاک نەبێت، هیچ دەورێکی لە داڕشتن و ڕەنگڕێژکردنی سیاسەت و حوکمڕانی کوردستاندا نەبێت، نەتوانێت وەزیرێک و گزێرێک چ جای سەرۆکی وەزیران بۆ جارێک بانگهێشت بکات بۆ نێو پەرلەمان و لێپرسینەوەی لەگەڵدا بکات، پەرلەمانێک لە سەروو خۆیەوە سەرۆکێکی بە ناوی (سەرۆکی هەرێم) و ئەندام مەکتەبێکی سیاسی پارتی بە ناوی(ڕاوێژکاری ئاسایشی نەتەوەیی) دانابێت، نەتوانێت هیچ جۆر یاسا و بڕیارێک دەربکات بە گۆڕینییان، جا با کاراش بکرێتەوە، چ لە مەسەلەکە دەگۆڕێت؟! بە

دڵنیاییەوە هیچ. ئەم کاراکردنەوەیە، کە بەردەوام کراوە بە داواکارییەکی سیاسیی گرنگ و بەسەردەمی بزووتنەوەی گۆڕان و ناڕازیبووەکانی یەکێتییەوەیە، وەک ئەوە وایە بڵێیت: تۆ ئاو بڕێژە ئاشەکەوە، بە ئەوەی بەدەنگمان بکەیت لە ئاستی داگیرکارییەکانی خۆت و جێبەجێکردنی پڕۆژەکانی خۆتدا.

ئەم داواکارییە پوچە، بەرهەمی سەرکەشیی و هەژموونی پارتییە، ئەگەر پارتی ئەوەندە بە سەرکەشی و بە تووندی وەڵامی نەبوایە بەتان، ئەوە ئەم داواکارییەتان نەدەبوو. دنیای حوکمڕانییە ستەمکارییەکەی هەردوو مەکتەبی سیاسی پارتی و یەکێتی و هەردوو بنەماڵەی بارزانی و تاڵەبانی بەدەنگ درێژیان دەدا بە حوکمڕانییە ستەمکاریی و گەندەڵییەکەی خۆیان. بەڵام ئەم دوو مەکتەبە و ئەم دوو بنەماڵەیە وا دیارە لەوە فێڵاویترن کە تا ئێستا خەڵکی گشتی و ئەوەی سیاسیی و ڕەشنبیری ناو سەرکردایەتی یەکێتی و بزووتنەوەی گۆڕانیش هەستی پێکردبێت. دەیان سیناریۆی وەک پەکخستنی پەرلەمان و موچە بڕین و ئاڵای کوردستان و ڕیفراندۆم و دەوڵەتی کوردیان بە دەستەوەیەوە. ئەمانە بە ئەوەیە کە بەرەی ئۆپۆزسیۆن کورت بکەنەوە لە ناڕازیبووەکانی یەکیتی و بزووتنەوەی گۆڕاندا، بە ئەوەی لە جیاتی خۆپیشاندان و ناڕەزایەتی خەڵکی گشتی و چەوساوە و ستەملێکراوەکان ئەم نوێنەرانە ناڕازی بن و بە دروشمی(کاراکردنەوەی پەرلەمان، گۆڕانەوەی وەزیرەکان، چاکسازییەکی درێژنانە، مسەلەی نەوتفرۆشتن، مەسەلەی جەعفەری و عەبادی و مالکی، مەسەلەی شنگالە و پەکەکە و ئەنەکەسە و ڕۆژئاو، مەسەلەی کارەبا و ئاوی پاکی خواردنەوە و تەندروستی و پەروەردە و دەیان مەسەلەی دیکەی لەم بابەتانە) خەڵکی پێوە سەرقاڵ بکەن لە لایەک و لە لایەکی دیکە خەڵکی دڵخۆش بکەن بەوەی کۆمەڵێک لە ناو یەکێتیدا ناڕازین لەم حوکمڕانییە و بزووتنەوەی گۆڕانیش پشتیوانی خەڵک دەکات.

ئەگەر ناڕازیبووەکانی ناو یەکیتی و بزووتنەوەی گۆڕان ڕاستیان دەوێت و دەیانەوێت بە ڕاستی بەرهەمی ئەم حوکمڕانییە نەبن و درێژە پێدەری ئەم ستەمکارییە نەبن، دەبێت باش ئەوە بزانن کە لە بناغەوە (ئاشەکە) لە کار کەوتووە و کەڵکی لێبڕاوە، بەردەکانی سواوە، هیچ ناهاڕێت. جگە لەوەی هیچیش ناهاڕێت، گەنمی تێناکرێت بۆ هاڕین، لە جیاتی گەنم، بە موزایدەی سیاسیی و خۆ سەپاندنی حیزبەکی سیاسی و بەرفراوان بوونی زیاتری هەژموونی خۆی بەسەر کوردستاندا، ڕیفراندۆم و دەوڵەتی کوردی تێدەکرێت. ئەمە چ لەژێکەکە و چ خۆ خۆڕاتاندنەکە، کە ئەوەی سیاسیی گرتووتانە بە دەمتانەوە. ئەگەر

ئێوە بە ڕاستی ئۆپۆزسوێنن، بە ڕاستی هەست بە ترسناکییەکان دەکەن، بە ڕاستی پێدەزانن کە ئەمە حوکمڕانیی نییە، ئەوە دەبێت لە هەوڵی ئەوەدا بن ئاشکە لە بنەڕەتەوە هەڵتەکێنن و ئاشێکی نوێی سەردەمیانە و شایستە بە ژیانی خەڵکی دامەزرێنن، دەبێت ئاشەوانەکانی ئاشەکەش خەڵکی خۆیان بن نەک بنەماڵە و تاقم و دەستەیەکی مافیایی و گەندەڵ. سەیرە بەلامەوە بزووتنەوەی گۆڕان بڵێت، بەڵێ ئێمە ئێستا کاندیدمان هەیە بۆ (کورسیەکەی سەرۆکی هەرێم)، کام سەرۆک و کام سەرۆکایەتی، بە کام لۆژیکی سیاسیی و بە کام یاسا و ڕیسا تۆ دەچیتە جیگەی سەرۆکێکی داگیرکراو کە لە بنەمادا لەسەر ئەوە دامەزراوە کە هەرکەس لەسەر ئەو کورسیە دانیشێت، دەبێت دانیشتنەکەی هەتا هەتایی بێت، مەگەر مەرگ بتوانێت پێی چۆڵبکات.

جیهاد موحەمەد/ سلێمانی
١١/٤/٢٠١٧

تووڕەیی و کێشەکانی سەباح رەنجدەر لە چیدایە‌؟! … نورەدین کەمانگەر

لێکۆڵینەوە:

چ چاوێك لەو چاوە تەندروسترو روونترو جوانترو گەشاوەترە کە راستی و دنیا شاراوەکانی پێ دەبینێت؟ کە مەزڵومییەتی پێ وێنادەکەین لە دەقێکی داهێنەرانەدا؟ ئەو چاوەی هێزو نووری بینینی لە توخم و زەڕراتی خاك پێکنەهاتبێت، چاوێك ناشیرینیەکانیش بکاتە جوانی، زوویری و رق و تووڕەیی بکاتە لێبووردن ، ئەوا زۆر دەگمەنە لەم زەمەنەدا:

لە کتێبی حەزدەکەم ئەوەندە بژیم چاوم دۆزی□وە
چاوی ئاسمان و فەرمانڕەواکانی و بەهرە و سرووش
لە ناوچەوانی خۆمدا چاندم

چاو چرای سەری مر□ڤ
چاوی سەرەتای نووسین و لەسەرەتادا وشە هەبوو
ئەرێ گوڵی سوور لە چاوەڕوانی چیدا
جلی خۆی دەگۆڕێ و زەین و زەمینی ڕۆشنە

ئەگەر جەمال غەمبار بە لای سەباح رەنجدەرەوە ئاخێکی دوورودرێژی هەڵکێشا بێت و خۆی پێچابێتەوە و هەڵا تبێت، لێکەوتەو بەرکەوتەکانی ئەم باسە رەنگدانەوەی لە شیعردا جێهێشتبێت، تێدەگەین کە چۆن شیعر لەم□□اندا پەل دەهاوێژێت بۆ وردەکاری تەنانەت کێشەو بۆچوون و بابەتە شەخسییەکانیش، کە ئەمە بۆ داهاتوو دەبێتە مێژوو و لێکۆڵەرەوان سەرقاڵی بابەتگەلێکی کۆمەڵایەتی و شیعریش دەکات.
سەباح رەنجدەر یەکێکە لەو شاعیرە بە بەختانەی فەرامۆش نەکراوەو رێژەیەکی زۆر لێکۆڵینەوەو نووسین و نامە و لێدوانی لەسەر نووسراوەو بۆ کراوە، کە زۆر جێی خۆیەتی هەموویان کۆبکرانایەتەوەو لە دووتوێی پەڕتووکێکدا چاپ بکرانایە تا لە پەرتەوازەو لەناوچوون بپارێزرانایە و بەرچاوڕۆشنییەکیش ببوایە بۆ خوێنەرانی نەوەی ئەمڕۆ، با لێرەدا وەك نموونە ئاماژەیەك بە هەندێکیان بکەین:

– کە خەون دەبێتە وێنە، کە خەون دەبێتەشیعر
– گسکێکی ئەفسووناوی، خاشاکەکان ڕا بماڵێت!
– پەیبردن بە نهێنی "بوون"
– نامەیەکی کراوە بۆ سەباح ڕەنجدەر/ عەبدوللا سەڕاج
– لەگەمەی زمانەوە بۆ گەمەی تەکنیك
– نامەیەکی کراوە بۆ سەباح ڕەنجدەر/ عەبدولرەزاق بیمار

هەروا سێ نووسینی لەدوایەکی کاک حەکیم:

– □وداو و سەرچاوەی سرووشی شیعری
– شیعری بەر سێبەری سانسۆر
– چڕبوونەوەی زمان لە شیعری نوێی کوردیدا… و چەندانی تر…

جا نهێنی مانەوەی شاعیر هەر رەنگە ئەو دیوە جوانەی خودو دەروون و ژیان بێت کە هیواو بەردەومی دەدات بە ژیانکردن تا ئەو ساتانەی شاعیر تەمەنی خۆی تیا دەپێچێتەوەو بە حەز بێت یان ناحەز کۆڵوانەکەی ئامادە دەکات و بارگەکانی لە شان دەنێت و کۆچ دەکات بۆ ئەو جێیەی خۆی پێشنیارو پێشبینی کردووە:

بەهرە و سرووش و یەکەم تەزوو
بە هاوکاری ئێوەوە لە سەرزەمین ماوم□ تەوە

هەروەها رەنگە هۆیەکی ئەم حزورە دیدو بزاوتی شاعیر بێت بەوەی گەر نەنووسێت دەمرێت، یان گەر نەجەنگێت لەم ژیانە پڕ نادادپەروەرییەدا ئەوا سەگەکان پەلاماری دەدەن و دەیخەنە فەرهەنگی فەرامۆشییەوە، چونکە بەداخەوە لە زۆر باردا ئەم ژیانە بووەتە شەڕە سەگ:

برا بێ شکۆیەکانم چەشنی گورگی دەشتودەر
لووراندیان و سەری بیریان لەسەر داخستم

بەڵام لەهەمووی سەیرتر و جیاوازتر لەوانی پێشوو ئەم دەقەی دوایی شاعیر بوو (هێرشی داڵە کەرخۆرەکان) نەك لە ڕووی شێوازی ئۆتۆماتیکی نووسین، یان چڕیی بابەتەکان، بەڵکو لە ئیکۆی خەتەرناکی دیدگاو بابەت و ناوەڕۆکەوە، کە ئەوەی بە وردی ئەم شیعرە بخوێنێتەوە بۆی دەردەکەوێت کێشمەکێشێکی خەتەرناکی نێوان دیوە زۆر ناشیرینەکانی کۆمەڵگاو دەوروبەر تیایدا بوونی هەیەو مرۆڤ لە بیابانی بووندا لە نێوان ژیان و مردن ج□د□□ت، لە نێوان نەفرەتکردنی خوێنەر لەخۆی کە ئەو هەموو دیمەنە قێزەونانە بوونیان هەبێت و لە ئاکامیشدا شاعیر تاکە دڵخۆشیی و هیوایەکی لەبەهەشتدا ببینێتەوە:

لە بەهەشتدا قووڵترین تاسەم پاراو دەبێت
بیری سەر ئەو زەمینە ناکەم
شاعیرە پاشخاپەرۆک و ڕکپەروەر و دووپشکە خوودار و دەمامک
ڕەنگاوڕەنگەکان
نەیانهێشت
تاوێک لەسەری پشووێک بدەم و بچمە ناو گۆرانی هۆگریمەوە

خوێنەر کە ئەو شیعرە دەخوێنێتەوە رەنگە کاریگەریی بارە دەروونییە جیاوازەکان بە روونی درك پێ بکات و ئەم حاڵەش لەم دێڕەی شاعیردا بە روونی هەست پێ بکات کە دەڵێت:

سوپاس بۆ بەشە دڵباشەکەی خۆم

کێشەی جەنگ و شەڕخوازیی مرۆڤ جارانێك وا لە ئادەمیزاد دەکات بە تایبەتی ئادەمیزادی هەست ناسك و شاعیر، کە زیاد لە پێویست بابەتەکان ورد بکاتەوەو حەزەر بکات، کە بترسێت تەنانەت لەو کەسەی پێڵاوت بۆ دادەنێت مارێکی نەخستبێتە ناویەوە، ئەی هاوار چ سات و کاتێکی ناقۆڵا تێکەوتووین؟ بەڵام ئەم هەستە بۆ؟ ئایا کاردانەوەی رووداوەکانی مێژوو و ئێستای دەوروبەرە؟ یان ئەزموونە تاڵەکانی

خود؟ یاخود شەڕە لە پێناوی مانەوەدا؟ بۆ ئەوەی هاوکێشەکانی ئەم شەڕەش بێتە دی دەبێت لایەنی نەیار هەبێت، کە بەداخەوە لایەنی نەیار لەم شیعرەی کاک سەباحدا هەندێك لە شاعیرەکانن :

چاکەیەکی زۆری شاعیرە
چاوهەڵاوگێڕ و
و
و
ـە کانم لەسەرە
دڵڕەش
بەدگۆ
دەروونکلۆر
بەوەی زۆر گێچەڵیان پێکردووم
لە گێچەڵیانەوە فێربووم بە ئەمەک و نمەکی خدری زیندە بیر بکەمەوە

خوێنەر کە دیمەنە ترسێنەرەکانی ناو ئەم دەقە دەخوێنێتەوە دەترسێت جارێکی تر نزیکی دنیای شاعیرەکان و بەر بارگەو زۆرانبازی و رقەکانیان بکەوێت، زەقکردنەوەی ناکۆکی نێوان شاعیرەکان واتا بە کێشەکردنی ژیان بە هەموو مەدلولاتەکانیەوە، بەڵام ئەوەمان لە بیر نەچێت ئەوانەی کە هەمیشە وا هەست دەکەن لەسەنگەردان و دوژمنیان هەیەو پێش وەختە زللەی خۆیان دەوەشێنن تا خۆیان بپارێزن لە ئەگەری بەرکەوتنی لێدانێك لە لایەن هاوپیشەو هاو بەهرەکانیانەوە ئەوا ناتوانن لە دنیایەکی هێمنی فراوانی نوێدا داهێنان و خزمەت بکەن، شتەکان وەك خۆیان ببینن، بابەتیانە مامەڵە بکەن، لە کارو کاردانەوە خۆیان بپارێزن، چونکە ژیان زۆر لەوە مەزنترە لە کێشەدا چڕ بکرێتەوە، بەڵکو جگە لە ژیانی مرۆڤەکان لە دنیای زۆربەی بوونەرەوەکانی تردا تەبایی و هارمۆنییەت هەست پێ دەکرێت، لێرەدا ئەو گوتارەی شاعیرمان لە بیرە کە ماوەیەك پێش ئێستا باسی هەردوو شاعیری هاونەوەی خۆی دەکرد(نە، ڕە) و (عە، عە ، یو) لە کاردانەوەی‌داو بۆنەیەکدا چونەتە دەرەوە لە کاتی هاتنەگۆی لە کۆڕێکدا.

لێرەدا هەندێك لەو وێنە شیعریە ترسناکانەتان بۆ دێنمەوە کە شۆك بە خوێنەران دەهێنن و وای لێدەکەن بە تیری جەرگی ناکامی حەزەر بکەن و بڕۆن ئۆغر.
لەو وشە و زاراوە لیخن و سیخناخانە بە ڤایرۆسی بەدی دەوروبەر، ئەم وشانەن کە لەم کۆپلانەدا چڕ دەبنەوە:

ناوچەوان گرژ و ترشاو، مردۆخ ، ق□ل□□ش□کی ئیفلیجبوو، گەنیو، دووپشکە خوودار، ماروگورگ و ڕێوی، پەتاتەی مردوو، جانەوەرێکی نەگریس، کلکی چەقەڵی پێ سووتاو، بەردی لامردە و ڤایرۆس و مەقەس…

پێش ئەوەی نموونەی هەندێك لە کۆپلەکان بهێنمەوە، حەز دەکەم ئەوە بە کاک سەباح بڵێم کە دنیا وەك جاران نەماوە شاعیرە ژەنگ گرتووەکان بتوانن گەلە کۆمە بکەن، ئێستا دنیا بووە بە جیهانگەرایی و میدیا بووە بە تەکنەلۆژی (ئای. تی)، ئێدی کەس ناتوانێت ئێسکی دوژمنەکەی بە بێ دەنگی بشکێنێت و گەلە کۆمە لە شاعیری داهێنەرو جیاواز بکەن، خوێنەرانیش هێند وشیار بوون حساب بۆ فاریزەیەکیش دەکەن نەك دەقێك، جا چ پێویست دەکات خەریکی کاردانەوە دەروونیەکان بین و خۆمان لە لوتکەی سەربڵندی ئەفراندن و جوانینووسی دووربخەینەوە؟

هەندێك لەو دیمەنانەی موچڕکەیەکی بە ناخی منی خوێنەردا هێنا و هەڵوێستەیەکی لا دروستکردم:

بای بە لوورەی ناوچەوان گرژ و ترشاو
تەوەزەل و
و
و
و
ز□ بەلاح
دەم و لێو ژەنگاوی
مردۆخ
ل□و ت□ی چاوی ڕەشکەو پێشکە دەکات و تارمایی دەهێنێتە پاش و پێش
لەسەر زەویی نەرمونیان هەڕەشە دەکات

***

ق□ل□□ش□کی بەباداری ئیفلیجبوو
بەرەو دەم ئاوێکی وەستاوی گەنیو
بە گریانەوە باڵە شەکێیەتی
نەکا دوابکەوێت
پاش ئەوەی شاعیرە پاشخاپەرەک و ڕکپەروەر و دووپشکە خوودار و دەمامک ڕەنگاوڕەنگەکان
گۆشتی شیعرەکانیان خواردم و بەسەر دەستەسڕی منداڵێکی باخچەی ساوایاندا ڕشانەوه

***

مار ددانی لە کلکی□وەیە
گورگ برادەرایەتی لە کلکیدایە
ڕێوی هێزی لە کلکی کۆکردووەتەوە و چاوی هەڕەشەی ڕووناکە
سیخوڕ کەوانی لە کلکی□وە دەکێشێت
ئای گوڵەستێرەی بەخشندە دژت چەند زۆرن
کە ڕووناکیت دەڕژێتە سەر زەوی

***

ناقۆڵاترین پیلانگێڕ و وەیشوومە لەچاو
مامۆستا چاویلکە ڕەنگاوڕەنگەکەی مێژووە
چێژی لە ژیانی دەرباریی بینی

***

تیرۆگ بەسەر قوڕ و لیتە دادەهێنێت
بە ڕخسارێکی مۆن و بێ هەست وەک پەتاتەی مردوو نا دەخاتە جێگای ئا
قەلەڕەشێک و قومرییەک نوستوون

***

شووشەی چاویلکەت دەبێتە دێوجامە
دیکتاتۆر دەتوانن هێڵکاری بکێشن و باش بەکاری بهێنن

***

دەستی خدری زیندە ئێسکی تێدا نییە
شاعیرە پاشخاپەرۆک و ڕکپەروەر و دووپشکە خوودار و دەمامک
ڕەنگاوڕەنگەکان
چزووی شپرزەییان بەکارهێنا و ڕقی ئێسک تواندنەوەیان هەڵڕشت

***

شاعیرە پاشخاپەرۆک و ڕکپەروەر و دووپشکە خوودار و دەماک
ڕەنگاوڕەنگەکان
پێیان لە خۆڵەمێشی سووتانم سڕدەبێ و مێروولە دەکات
لە ئاوێنەیەکی ڕەشدا دەمێننەوە
دەبنە قەوزەی ناوچەوانی جانەوەرێکی نەگریس

***

ئای زەمینی دەست و دڵڕوون
نامەردی زۆر و ناقۆڵات لەسەر دەژین و ددانیان لە قوونیان هاتووە
زمانیشیان وەک کلکی چەقەڵی پێ سووتاو لە ددانیان دەرهاتووە

***

دیکتاتۆر چاوی لە مس و کەلاشووشە داڕێژراوە
چاوی شاعیری
چاوهەڵاوگێڕ و
و
و
یش
دڵڕەش
بەدگۆ
دەرووناکلۆر
لە بەردی لامردە و ڤایرۆس و مەقەس

ئەوە ماوە بڵێین؛ رەنگە نائارامی دۆخی رامیاریی و دووفاقی و دووپشکی مرۆکان وا لە مرۆڤبکات جارانێك لە سێبەرەکەی خۆشی بە گومان بێت، بەس باشترین دۆخی بەختەوەریی مرۆڤ و ئاسوودەیی و بە ئارامینووستن: خۆداماڵێنە لە گێژاوی کێشەو زۆرانبازییەکان، بۆ دنیا هەر دەبێت زۆرانبازیی بێت لە تاکێکی سادەوە تا دەوڵەتان و جیهان؟ ئەی بۆ دەبێت لەسەر لێواری جەنگی سێیەمدا ژیان بکەین کە زۆر لە مرۆکان دەبنە قوربانی شەڕەنگیزیی و پاوانخوازیی ئەهریمەنەکان؟ ئەمانە با هەموو لە لایەك بن و خولیا و کێشەکانی مرۆڤ وەك شاعیر لە لایەکی تر بن، من بەش بە حاڵی خۆم نەمبینیوە هیچ شاعیرێك لە شیعرەکانیاندا ئاوها ئاماژەیەکی راستەوخۆ یان ناراستەوخۆ بە کاك سەباح بکەن، بەڵکو دەبێت کاك سەباح دڵی شاد بێت بەوەی هەمووان خۆشیان دەوێت و ماندوونەناسی و شیعرییەتی و هەست ناسکی پێدەزانن و ئەمەش لەکەس ناشاردرێتەوە، وەك چۆن لەم زەمەنەداو لە هیچ زەمەنێکیشدا تیشکی خۆر ناشاردرێتەوە، جا گەر هەر یەك دەق ساڵانە بنووسین یان مانگانە چەندان دەق بنووسینەوە، ئەوا خوێنەر تەماشای لایەنە جیاوازو داهێنەرو دەگمەنەکانی دەق دەکات و کەمەندکێشی دەکەن بۆ خوێندنەوەو لێکدانەوەو ڕاڤەکردنی، ئێدی چ خەممان بێت ببینە کاراکتەرێکی ناو زۆرانبازییەکان، تەنانەت گەر زۆرانبازیەکان شاردراوەو خەیاڵیش بن نەك ڕیالیزمی و بەرجەستە- ئەوا بەشێك لە هێزی بینین و داهێنان و ئاراستە دروستەکانمان خەفە دەکەن.

نورەدین کەمانگەر

لـەكـافترياى خـەيـاڵـەوە … بـۆتـان لـەتيف ماويلى (پايان)

بـڕگەى يـەكەم:

ئەو بـەردەى سەر رێگاكە فڕێ دە !؟..

توخوا ئەو مانگە هەندێك بـێنە ئەو لاوە!..

ئەوێ رۆژێ…

بـەكۆڵانـەكەى ئەولاى دا ڕۆيشتم، لەسەر ديوارى؛ بـەخەتێكى خواروخێچ نوسرابوو:

زۆر باشترە بـەدەست ستەمەوە بناڵێنى، نەك خۆت پيـادەى بكەى!..

يەك خولەكى ئازار كاتژمێرێكە، يەك كاتژمێرى چێژ چركەيەكە!..

بـڕگەى دووەم:

كابرا لەكافترياكەوە:

– ئەگەر زەحمەت نەبى بانگى كاك... بكە!..

– بـەڵێ برا گەورە…

– فلان كەس بكوژە…

– ئاخر …

– دەى چوزانم؟… ناشيرينى بكە.. دەبـيە دەستە ڕاستى من!..

كوشتن خۆ هەر دەركردنى گيان نيـە لەجەستە!؟…

قومێك خەياڵ!..

– ئەوە چيـە؟!..

– برا گەورە ئيشەكەم كرد !!!..

– ههههههه… ئێ ؟!..

– جا ئەگەر؟..

– ئێ بـڕۆ دوايى دەتبـينم…

بـڕگەى سێيەم:

با بـڕۆم دۆدرمەيەك بخۆم..

– كافترياكە لەكوێيە كاكە ئەگەر زەحمەت نەبى؟..

– كامە؟..

– ئەوەی جۆگەیەکی ل□ بەر دەمە..
– ئەها کافتریای شۆستە!؟..
– نا نا.. ئەها ئەوەی ئاوێنەکەی لەدەرەوە هەڵواسیوە؟!..
– ئۆۆۆۆ.. ئێستا ئاوێنەکە نەماوە!.. شکاندیان!..
– بۆ؟؟؟!..
– ئێ بڵێم چی!؟؟…
جارێک هەڵەی کرد.. لەجیاتی نیسکافە چای بۆ میوانێکی برد!..
خەیاڵم؛ لێوێکی گرژ کردو ناوچاوانی تێکنا.. زۆر سەیرە!!!..
– باشە برا سوپاس
– سەرچاو
ئیتر چووم..
لەناو درزی شکاوی ئاوێنە!..
لە دڵی شەقبردووی کافتریا
بە ڕەنگێکی خۆڵەمێشی نوسرابوو:
ئاوڕ مەدوەوە تازە رۆیشت!..
ئاوڕدانەوە؛ گەڕانەوەیەکی خێرایە، بەس ئاوابوون نابینێت!..

بڕگەی چوارەم:
کافتریای خەیاڵ..
شاگردێک پێی هەرزەلی و
خوانچەیەکی لەدەست بەربۆوە!..
شەربەتی شیرمۆزو پرتەقاڵ!..
مانجۆ وچایەو نیسکافە!..
خاوەنی کافتریا:
– ئەوە چی بوو؟!.. کوێری؟!..
شاگرد:
– برا ببورە بەدەست خۆم نەبوو…
من:
– ئاساییە برا.. خۆ سەلامەتی؟
– بەڵێ الحمدلله پەرداخەکان نەشکان!..
تەماشام کرد؛ براگەورەو کابرا کاشیەکانی کافتریاکە دەلێسنەوە!..
هەڵسام ودەرگای کافتریاکە داخەم..
خەیاڵ گوتی نا.. داکاسان!..
داکاسانی گیان.. لەگەڵ هەموو ماڵئاواییەک؛
بزانە..
تۆش جاتاکەت تێکنێ ولەسەر شۆستە لەڕیزی خەڵکا بوەستە!..
تۆ لەسەرتە بڕۆی،

با کافتریا نەبێ بەکەفی شەرابی مێزی ئەوان!..
هەستام و خۆم نوشتاندەوە بۆ جانتاکەم.. پێنوسەکەم کەوتە سەر ئاوێنە شکاوەکە!..
ئیتر پێکەوە جێمهێشتن!..

بۆتان لەتیف ماویلی (پایان).
٢٥ ی ١٠ ی ٢٠١٣
ئیسکەندەریە/ کۆماری میسر

عەقڵی کوردی و دەسەڵاتی کوردی … ئاری زێندینی

کۆمەڵگەی کوردی کۆمەڵگەیەکە نابەرپرسیارەتی هەیە بەرامبەر کۆمەڵگەوپێشکەوتن وگۆڕانکاریەکان وکەلەپووروکەلتوور
ڕۆشنبیری وهۆشیاری و هاوسەنگی هێزودەسەڵات وکایە گۆڕاوەکانی شارستانیەت ئەمەش دەبێتە هۆی دابڕانێکی سەرتاسەری شارستانیەت وبەشداری ناکارایی قۆناغەکانی گەشەکردن.تَائەو شوێنەی کە باسی دەسەڵات دەکرێت دەسەڵات بەسەر شتەکان پیادە دەکرێت توانایی بەردەوامی و بەرگری هەیە, پەیوەندی دەسەڵات تەنیا پەیوەندی نێوان تاك و گروپەکان نیە بەڵکو کردەوەیەکە کردەوەکانیتر دەگۆڕن.دەسەڵات کاتێك بوونی هەیە بچێتە بواری کردەوە,دەسەڵات خۆی لەخۆیدا بەمانایی ڕەفزونکۆڵی ئازادی یان گواستنتەوەی مافەکان نییە لەوانەیە پەیوەندی دەسەڵات دەرەنجامی ڕەزامەندی پێشوو یان هێز بێت بەڵام لەناوەوە ڕەزامەندی (کۆ) نییە.هۆیەکانی بەرقەراربوونی دەسەڵات بەپێی ئەوەی دەسەڵات ڕێگەی هەڕەشەو بەکارهێنانی ئامرازەکانی سەرکوتکردن وناچاری وکۆنتڕۆلی ئابووری و سیستەمی چاودێری .پەیوەندیەکانی دەسەڵات ڕەگی لە کۆمەڵگادا هەیە, بە ئاماژەکردن بەم مانایە ستراتیژی دەسەڵات بریتیە لە گشت ئەو هەموو هۆو ئامرازانەی کە بەمەبەستی جێبەجێکردنی کاریگەری دەسەڵات یان پاراستنی بەکاریدەهێنێت .

کێشەی سەرەکی کۆمەڵگەی کوردی نەبوونی مەعریفەونەبوونی

متمانەبەخۆبوون ئەمەش سەد دەر سەد مانایی تەسلیمکردنی هەموو پڕۆژەیەکی تازەی بیرکردنەوەوبناتنان, بۆ نموونە لە خێزانی کوردی (باوك) هەموو دەسەڵاتیکی خێزانی کۆنتڕۆڵ کردووەو بڕیارەکان بە دەست ئەوە,بۆیە عەقڵی کوردی لە مەعریفەو متمانەو بیرکردنەوە دابڕایە بۆیە تووشی بەرەنگاری دەبێتەوە لەگەڵ دەسەڵات ئەو بەرەنگاریەش ڕووبەڕوویی خێزان دەبێتەوە کاتێکیش ئەو ڕووبەڕووبوونەوەوبەرەنگاریە بۆ مەعریفەو متمانە بەردەوام بێت تووشی شکست دێت لێرەوە (قەیرانی عەقڵی کوردی) سەرهەڵدەدات.پڕۆسێسی دەسەڵات لای تاکی کورد بە ئیفلیجی لە دایك بووە ئەو ئیفلیجیەش غیابی عەقڵی کوردیە تاکی کورد نەیتوانیوە بوونی خۆیی بدۆزێتەوە کێشەی هەرە سەرەکی تاکی کۆمەڵگەی ئێمە لەگەڵ دەسەڵات ئەوەیە کە ئەو دەسەڵات خۆی وەك بنەماوڕێسایەکی مۆدێڕن پیشاندەدات ,بۆیە تاکی کوردی و روئیایی تاکی کوردی بۆ دەسەڵات بۆ مەعریفەیەو بۆ متمانەیە وجودی خۆی لێ یاخی بووە وەك کۆمەڵگایەك لە سەرەتایە. عەقڵی کوردی نەگەیشتۆتە ئەوەی خودی خۆی بناسێت نەناسینی خودیش ڕفزی (عەقڵانیەتە).بۆیە زۆر زەحمەتە تاکی کوردی بتوانێ بهزرێ وبیربکاتەوەوهەست بەبوونی خۆی بکات چونکە لە ڕابردوویی تەماوی دەژی نەك لە ئێستاوداهاتوو, ئێستایی خۆیی بەئیفلیجی دەزانێ ئالێرەدا پڕۆژەی (خۆدۆزینەوەوخۆناسینەوە) لە هەموو هەست وسۆزێکی

ڕووخێنەر و بیری نازانستی و نامەنتیقی دووربخرێتەوە تاکو مێژووی کوردی وعەقڵی کوردی بیرکردنەوەکانی ئەم عەقڵە لەبەرچاو بگیرێ ئەگەر نا عەقڵی کوردی و دەسەڵاتی کوردی ڕووبەڕوویی توندوتیژی و ناسەقاگیری دەبنەوە.